

SINI MIKKOLA

Teologisia näkökulmia pandemiaan

Aloimme ideoida nyt kädessäsi olevaa pandemiaa käsittelevää teemanumeroa *Teologisen Aikakauskirjan* toimituksen kanssa keväällä 2020, jolloin covid-19-pandemia levisi Suomeen. Nyt puolitoista vuotta poikkeustilan alkamisen jälkeen olemme vähitellen palaamassa kohti normaalia elämää – mitä se pandemian jälkeisessä todellisuudessa sitten tuleekaan olemaan. Covid-19-pandemiaa koskeva ihmistieteellinen tutkimus on sen sijaan vasta alussa. Tämä koskee myös teologista tutkimusta. Teologian ja uskonnontutkimuksen parissa on ilmestynyt erilaisia koronaa käsitteleviä raportteja ja tutkimuksia loppuvuodesta 2020 lähtien. Erityisesti kansainvälisten teologisten julkaisujen määrä on kasvanut nopeaa tahtia vuoden 2021 aikana, ja tutkimuksellinen kiinnostus pandemiaan ja sen moninaisiin vaikutuksiin jatkuu vielä pitkään niin Suomessa kuin kansainvälisestikin.

Useista pandemia-aikaa tarkastelevista teologian alan tutkimuksista on jo nyt käynyt ilmi, miten yksittäiset ihmiset ja yhteisöt ovat uudelleenarvioineet yhteisöllisyyden ja osalli-

suuden kysymyksiä ja kokemuksiin elämän merkityksellisyydestä. Pandemia on lisännyt yksinäisyyden ja osattomuuden kokemuksia, mutta toisaalta se on synnyttänyt myös uudenlaista yhteisöllisyyttä. Uudenlainen yhteisöllisyys on näkynyt myös tutkimusmaailmassa. Poikkeusaika on lisännyt tutkijoiden välistä poikkiteollista yhteistyötä, mikä toki on ollut trendinä suomalaisessa teologisessa tutkimuksessa jo pidempäänkin. Pandemiaa ja uskontoa käsittelevistä teemoista kiinnostuneet tutkijat ovat DIAK:n lehtori Sami Ritokosken aloitteesta jo keväästä 2020 lähtien vaihtaneet ajatuksiaan ja tutkimustietoa epävirallisessa koronatutkimusverkostossa, joka löytyy Twitteristä (tunnus: @koronaverkosto). Tutkijoiden välisen yhteistyön merkityksestä aikamme teologisessa tutkimuksessa kertoo myös se, että kaikki tämän teemanumeron tutkimusartikkelit ovat yhteisartikkeleita.

Teemanumero sisältää neljä artikkelia sekä yhden katsausartikkelin, jotka kukin tarkastelevat pandemian teemaa erilaisista lähtökohdista.

Uskonnonfilosofian ja kirjallisuudentutkimuksen näkökulmia yhdistävässä tutkimusartikkelissaan Sari Kivistö ja Sami Pihlström syventävät pandemian, kärsimyksen ja traagisuuden teemoihin. Näitä tarkastellaan erityisesti antiteodikea-ajattelun avulla, jossa keskeistä on kärsimyksen merkityksellistämisen kritiikki. Lisäksi kirjoittajat esittävät filosofisen kysymyksen siitä, mikä on sopiva etäisyys ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Jenni Spännäri ja Pamela Slotte tarkastelevat artikkelissaan tartuntatauteja koskevien käsitysten rakentamista tutkimalla suomalaisten rokoteasenteita ja niiden takana olevia katsomuksia erityisesti yksilö- mutta myös yhteisötasolla. Olennaisiksi aiheiksi nousevat erityisesti henkilökohtaiset katsomukset, yksilön vuorovaikutus erilaisten (myös uskonnollisten) yhteisöjen kanssa ja jaetut todellisuudet eli merkityshorisontit.

Kati Tervo-Niemelän, Jouko Porkan ja Jari Pulkkisen artikkelin keskiössä ovat nuoret ja heidän kokemuksensa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon rippikoulusta pandemiavuonna 2020. Kirjoittajat tutkivat rippikoululaisten ja isosten kokemusten lisäksi myös työntekijöiden ajatuksia rippikoulun tavoitteiden toteutumista

sesta poikkeusoloissa. Yhdessä Laura Kallatsan kanssa kirjoittamassani artikkelissa tutkimme puolestaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkoherrojen ja seurakuntalaisten käsityksiä ja kokemuksia etäehtoisesta. Kysymme, millaisia ovat yksilöiden oman elämänsä kontekstissa todeksi elämät teologiset käsitykset etäehtoisesta ja miten ne suhteutuvat kirkon oppiin ja virallisiin linjauksiin. Katsausartikkelissaan Jussi Junni pohtii kirkko-oikeudellisesta näkökulmasta sitä, millaisia vaikutuksia poikkeusolojen lainsäädännöllä on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijoiden ja työntekijöiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Teemanumeromme kirja-arviot käsittelevät myöskin pandemiaa ja kriisejä.

Tämä pandemianteemanumero on monin tavoin aikansa kuva ja syntynyt tiettyssä historiallisessa tilanteessa. Sen kirjoitukset sisältävät kuitenkin ajatuksia herättäviä näkökulmia ja teologisia pohdintoja, jotka ovat uskoakseni merkityksellisiä myös pandemia-ajan jälkeen. Toivonkin, että tämä teemanumero herättää vielä pitkään monipuolista ja vilkasta keskustelua niin tiedeyhteisössä kuin sen ulkopuolellakin.